

Europejski Nakaz Aresztowania w kontekście nieletnich sprawców czynów zabronionych

Artykuł 3 pkt 3 decyzji ramowej Rady 2002/584/WSiSW z dnia 13 czerwca 2002 r. w sprawie europejskiego nakazu aresztowania i procedury wydawania osób między państwami członkowskimi: Europejski Nakaz Aresztowania, prawa nieletnich

Wyrok TSUE z dnia 23 stycznia 2018 r. w sprawie wykonania europejskiego nakazu aresztowania wydanego przeciwko Dawidowi Piotrowskiemu (C-367/16)

Dawid Piotrowski urodził się w 1993 r. W dniu 17 lipca 2014 r. Sąd Okręgowy w Białymstoku wydał europejski nakaz aresztowania D. Piotrowskiego, zwracając się o przekazanie go organom polskim w celu wykonania kar orzeczonych dwoma wyrokami wydanymi przez ten sąd. Pierwszy wyrok (6 miesięcy pozbawienia wolności za kradzież roweru) został wydany we wrześniu 2011 r., drugi we wrześniu 2012 r. (2 lata i 6 miesięcy pozbawienia wolności za „udzielenie nieprawdziwych informacji dotyczących poważnego ataku”). W czerwcu 2016 r. D. Piotrowski został zatrzymany w Belgii. Sąd postanowił przekazać go do Polski w celu wykonania wyroku z 2012 r. Wskazał jednak, że przekazanie nie obejmuje wyroku z 2011 r., gdyż dotyczył on czynu popełnionego przez D. Piotrowskiego, gdy ten miał dopiero 17 lat. W Belgii zaś, odpowiedzialność karną co do zasady można ponosić dopiero po ukończeniu 18 lat.

Na zasadzie wyjątku do odpowiedzialności karnej może zostać pociągnięta osoba młodsza, ale co najmniej 16-letnia, jeśli dopuściła się przestępstwa drogowego lub jeśli sąd nieletnich przekazał sprawę do rozpoznania w trybie karnym. Aby było to dopuszczalne, spełnione muszą być jednak dodatkowe warunki, takie jak fakt uprzedniego stosowania względem sprawcy środków opiekuńczych, ochronnych lub wychowawczych lub popełnienie lub usiłowanie popełnienia jednego z poważnych przestępstw wyliczonych w Kodeksie karnym. Poza tym decyzja o przekazaniu musi być uzasadniona argumentami odnoszącymi się do osobowości sprawcy, stopnia jego dojrzałości, a także jego otoczenia. Co do zasady, przekazanie możliwe jest dopiero po przeprowadzeniu wywiadu środowiskowego oraz badania psychiatrycznego osoby. W przypadku D. Piotrowskiego te dodatkowe warunki nie zostały spełnione, więc Belgii nie mógłby odpowiadać karnie. Postanowienie o odmowie wykonania ENA w zakresie wyroku z 2011 r. zostało zaskarżone przez prokuratora do Sądu Apelacyjnego w Brukseli, który zadał TSUE kilka pytań prawnych.

Pierwsze z nich dotyczyło tego, czy państwo wykonujące ENA powinno odmówić przekazania każdej osoby nieletniej, czy też może tylko takich osób, które w świetle prawa państwa wykonującego nie osiągnęły jeszcze wieku odpowiedzialności karnej za czyn stanowiący podstawę ENA. TSUE przypomniał, że art. 3 pkt 3 decyzji ramowej o ENA zobowiązuje sąd do odmowy wykonania ENA, jeżeli osoba podlegająca temu nakazowi nie może ze względu na swój wiek „zostać pociągnięta do odpowiedzialności karnej za czyny stanowiące podstawę wydania nakazu aresztowania”. Przepis ten nie obejmuje więc wszystkich nieletnich, lecz tylko te, które

nie osiągnęły wieku wymaganego na mocy prawa państwa wykonującego ENA do pociągnięcia ich do odpowiedzialności karnej za czyny stanowiące podstawę ENA. Nie można zatem, na podstawie przywołanego przepisu decyzji ramowej, odmawiać przekazania osób nieletnich, wobec których został wydany ENA, a które osiągnęły minimalny wiek odpowiedzialności karnej za czyn stanowiący podstawę ENA. Taką wykładnię wspiera też analiza innych aktów unijnych, m.in. dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/800 z dnia 11 maja 2016 r. w sprawie gwarancji procesowych dla dzieci będących podejrzanymi lub oskarżonymi w postępowaniu karnym.

W drugim pytaniu sąd zmierzał do ustalenia, czy podejmując decyzję w przedmiocie przekazania osoby w ramach ENA, sąd powinien jedynie sprawdzić, czy dana osoba osiągnęła, w świetle prawa państwa wykonującego nakaz, minimalny wiek odpowiedzialności karnej za dany czyn, czy też może powinien również zbadać, czy zostały spełnione dodatkowe warunki, od których prawo państwa wykonującego uzależnia konkretne ściganie lub skazanie nieletniego. TSUE odpowiedział, że w świetle art. 3 pkt 3 decyzji ramowej, sąd uprawniony jest jedynie do zbadania, czy osoba osiągnęła minimalny wiek odpowiedzialności karnej za dany czyn w świetle prawa państwa wykonującego ENA. Wynika to z samej treści art. 3 pkt 3 decyzji ramowej, który postuluje się jedynie kryterium minimalnego wieku. Gdyby zezwolić państwowi na uzależnianie przekazania osoby od oceny takich czynników subiektywnych jak osobowość, otoczenie i stopień dojrzałości danej osoby nieletniej, lub obiektywnych, jak powrót do przestępstwa lub podjęcie już środków ochrony młodzieży, zagrożona byłaby zasada wzajemnego uznawania. Prowadziłoby to też do ponowienia analizy już przeprowadzonej w państwie wydającym nakaz. Nie ma więc możliwości uwzględnienia przez sąd wykonujący ENA organ sądowy dodatkowych warunków dotyczących indywidualnej oceny, od których prawo jego państwa członkowskiego uzależnia konkretne ściganie lub skazanie osoby nieletniej.

Omówienie orzeczenia opracował Marcin Szwed – prawnik w Programie Spraw Precedensowych HFPC.

Omówienie zostało opracowane w ramach cyklu *Nie tylko Strasburg? Alternatywne międzynarodowe instrumenty ochrony praw człowieka* realizowanego przez Helsińską Fundację Praw Człowieka i kancelarię Clifford Chance.